

КОВИД-19: Призив за действие за предпазване на уязвими семейства и децата в алтернативна грижа в цяла Европа

Пандемията от Ковид-19 и съпътстващите я мерки оказват съдбоносно влияние върху някои от най-уязвимите деца, семейства и общности в Европа, засилвайки структурните слабости в системите за социални грижи и закрила на детето.

В дългосрочен план, социално-икономическият ефект от кризата, съчетан с претоварване на държавните услуги, ще подложи на изпитание способността на уязвимите семейства да се грижат за децата си. В крайна сметка, вероятно ще се увеличи броят на децата в риск от разделяне от семейството, децата нуждаещи се от допълнителна подкрепа и тези в алтернативна грижа. Тъй като по-възрастните са особено застрашени от вируса, бабите и дядовците ще бъдат по-малко на разположение да се грижат за своите внуци. В някои случаи родителите и хората, които отглеждат деца ще могат да разчитат на членове от семейството или роднини да се грижат за децата им, но в други случаи ще е необходимо настаняване в алтернативна грижа.

В този контекст е от съществено значение предварително да се увеличи капацитетът на качествената приемна грижа и на системите за социална закрила, за да се повиши издръжливостта на семействата и да се предотврати ненужното разделяне на семейства и прибягване до резидентни грижи.

Ние, долуподписаните, призоваваме европейските правителства и Европейския съюз да предприемат по-енергични действия за посрещане нуждите на най-уязвимите деца и семейства.

1. Кои са основните предизвикателства?

Както беше акцентирано в „Закрила на децата в алтернативна грижа по време на пандемията от Ковид-19“¹, ние обръщаме внимание на следните въпроси:

Запазване целостта на семействата

Уязвимите семейства, в това число приемните семейства, които се борят да останат заедно, са изправени пред загуба на доходи, безработица, затруднено снабдяване с храни и други продукти от първа необходимост, и не могат повече да разчитат на жизненоважни мрежи за подкрепа и услуги в своята общност (напр. услуги за подкрепа в общността, училища и детски заведения). Семейства, които преди не са имали нужда от социално подпомагане сега може да се нуждаят от подкрепа, но системата няма информация за тях или те не знаят как да получат достъп до нея. Тези проблеми повишават риска от това деца да останат без родителска грижа и ненужно да бъдат настанени в алтернативна грижа, включително институции.

Закрила на децата и работещите в институции² и други видове резидентни грижи

Както видяхме от домовете за възрастни хора в целия регион, средата в услугите, където живеят много хора излага децата и персонала на висок риск от предаване на вируса. Децата с увреждания и хронични заболявания са особено уязвими. По-вероятно е те да живеят в институции или други резидентни услуги, а в някои случаи за тях има повишен риск от развиване на усложнения след като се заразят с вируса.

Предпазване на работещите в социалния сектор и осигуряване на достъп до услуги

Ключовият персонал от системата на социалните услуги и закрила на детето, включително детегледачите, често са изключени от списъците с основни услуги по време на Ковид-19.

В случаите, когато детегледачите се разболеят и трябва да се самоизолират това може да доведе до намаляване на съотношението персонал-деца, а от там да се отрази на качеството на грижата в резидентните услуги. Също така, в повечето държави наличието на подкрепящи услуги, като дневни центрове/общностни центрове, училища и достъпа до здравни заведения са намалени и/или напълно преустановени.

Политика по закрила и мониторинг на настаняванията в алтернативна грижа

Важни процедури по закрила, включително лични посещения за мониторинг на настаняванията, не са възможни по време на карантина поради ограниченията за придвижване и физическо дистанциране.

Увеличени рискове за ЗД

Без действащи услуги и мониторинг, рисковете свързани със закрила на детето в настоящата ситуация (като насилие, злоупотреба и negliжиране) може да останат скрити, както в семействата, така и в услугите за алтернативна грижа. Децата може да бъдат изложени на по-голям риск от експлоатация и злоупотреба в т.ч. принудителен труд, проституция, и трафик на хора. Тези рискове са особено големи в институциите.

Преместване на деца без подготовка

Някои деца са били незабавно изведени от институциите, за да се предотврати разпространението на Ковид-19, без да са осъществени необходимите стъпки по оценка, подготовка и мониторинг. Прибързаното изпълнение на тези стъпки или пропускането им може да постави децата в още по-лоша ситуация, дори и те да се преместват при родното си семейство. Също така има опасност да преживеят травма от повторното връщане в институцията.

Подкрепа за напускащите системата на грижа

Младите хора, които са напуснали услугите може да са в повишен риск от изолация и разделяне от връстниците си, липса на достъп до пари, жилище и други форми на подкрепа за ежедневните им нужди. Липсата на подкрепа ги прави по-уязвими към трафик, експлоатация или към това да останат без дом.

Закрила за непридружени деца, деца мигранти и бежанци

Техният достъп до помощ и услуги ще стане дори още по-труден поради мерките за физическа дистанция, затваряне и закриване на социални и имиграционни услуги. Децата бежанци, мигранти и непридружените деца в грижа също може да нямат достъп до основни услуги поради правни, документни, езикови бариери или мерки за сигурност, и могат да бъдат изложени на потенциален риск от трафиканти. Рисковете са особено големи за децата, които живеят в критични точки и приемни центрове, където голямата пренаселеност и липсата на адекватни санитарни възли може да направи невъзможни физическото дистанциране, правилното миене на ръце и самоизолацията.

Тези проблеми повишават риска от това деца да останат без родителска грижа и да бъдат настанени в алтернативна грижа, включително институции.

Подкрепа за деца без документи

Децата без документи в алтернативна грижа са изложени на риск техният статут да остане нерешен до навършване на 18. Те са зависими от социалните работници и персонала в центровете, да разрешат проблема като подадат документи за статут на пребиваващи, особено, ако детето вече няма контакт със своя родител/и. Това означава, че те рискуват да напуснат услугите за грижа като възрастни без документи – опасна ситуация, която може да бъде влошена от мерките за Ковид-19.

Подкрепа за деца, чиито родители са в затвора

Преустановяването на посещенията поради Ковид-19 представлява травмираща загуба на контакт за затворниците, техните деца и семейства. Децата изпитват повишена тревожност за здравето на своите родители, които са в затвора, където риска от заразяване е много висок.

Гарантиране на достъп до образование

Да се гарантира продължаване на обучението става все по-голямо предизвикателство. Резидентните услуги не са подготвени за домашно обучение; в много от тях няма достъп до компютри, а социалните работници, които са с децата не са обучени да им оказват помощ в учебния процес. Също така децата в семейства и в приемна грижа не винаги имат компютри и интернет, за да се обучават онлайн.

2. Какво могат да направят европейските правителства?

През последните няколко години беше постигнат значителен напредък за укрепване на системите за закрила на детето и системите за грижа в цяла Европа.

От съществено значение е да се гарантира, че пандемията няма да стане препъникамък, и че държавите няма да се върнат към вредната практика за настаняване на деца в институции или да разделят деца от семействата им, когато това е в разрез с техния най-добър интерес. Европейските правителства трябва да използват тази криза, за да ускорят още повече реформата и да изградят по-издръжливи общности и семейства.

Основавайки се на „Закрила за децата по време на пандемията от Ковид-19“, ние призоваваме европейските правителства да:

1. Подкрепят семействата, за да предотвратят ненужното разделяне

На семействата трябва да се предостави спешна икономическа помощ и мерки за социална закрила, включително за онези, чиито статут на пребиваване е в ход на разглеждане или е нередовен. В зависимост от националните особености и нужди, това може да включва замразяване плащанията на наем и ипотека, мораториум върху евикциите, всеобхватни еднократни парични помощи, помощ за отглеждане на дете, освобождаване от или отлагане плащането на комунални и финансови задължения, и увеличаване на хранителните помощи по време на пандемията. Да бъде разпоредено услугите в помощ на семействата да продължат работа по време на пандемията, като се инсталира виртуален мониторинг и механизми за работа на терен. Това включва откриване и свързване със семейства в затруднено

положение, за да се предотвратят всякакви рискове свързани с опазването и закрилата на детето и да се сведат до минимум рисковете от отделяне на деца от семейства поради социално-икономическите последици от кризата.

2. Да дадат приоритет на отглеждането в семейна среда

В контекста на парализирани или претоварени социални служби и като се има предвид необходимостта от мерки за социална изолация, много важно е да се даде приоритет на доставчиците на алтернативна грижа в семейна среда (роднини и приемна грижа). Следва стриктно да се ограничат новите настанявания в качествени, специализирани резидентни услуги, като се съобразят с правата и потребностите на децата, в среда възможно най-близка до семейната, и това да се прилага само като временна мярка, докато бъде осигурена грижа от семеен тип. Органите отговорни за благополучието на децата, в партньорство с доставчиците на услуги и лидери в общността трябва да изработят планове за спешни мерки, които обхващат услугите за алтернативна грижа.

3. Да предпазят децата в алтернативна грижа

Следва да се осигурят подходящи лични предпазни средства на хората, грижещи се за деца, които имат хронични заболявания или, които са били изложени на контакт с вируса, както и, когато има други индивиди в риска в дома или услугата. Резидентните услуги трябва да имат планове, в случай че дете или служител се зарази, за да гарантират безопасността и благополучието на всички деца и персонал.

Европейските правителства трябва да използват тази криза, за да ускорят още повече реформата и да изградят по-издръжливи общности и семейства

4. Да осигурят закрила и мониторинг

Предвид ограниченията за пътуване и социални контакти за работещите в закрила на детето и социалните работници, от решаващо значение е да се въведат нови начини за извършване на мониторинг и управление на случаи (напр. поддържане на редовен контакт по телефона или виртуално) за деца, семейства и услуги за грижа. За високорисковите уязвими семейства без телефон или интернет връзка, работещите по случая трябва да продължат да посещават семейството с подходящи предпазни мерки, след съгласувани насоки и процедури за обществено здраве. Децата, включително тези на затворници, трябва да бъдат подкрепени да поддържат контакт със семействата си.

5. Да подкрепят напускащите грижа

Важно е правителствата да включат напускащите грижа да участват в приобщаващи инициативи, да ги свържат със социалните услуги, да гарантират че младият човек има сигурен статут на пребиваване и да им предоставят практическа подкрепа, напътствия и наставничество.

6. Да подкрепят реинтеграцията на децата с техните семейства

Там, където системите имат достатъчно капацитет за безопасно планиране, управление, подкрепа и мониторинг на промяна в настаняването, трябва да бъдат подпомогнати онези деца в грижа, които могат да се върнат в родните си семейства или да бъдат настанени в семеен тип грижа, при условие че това е в техния най-добър интерес. Семействата също трябва да получат подкрепа, за да се грижат за детето.

7. Да осигурят достъп до образование

Да се предостави достъп до технологично оборудване за семейства в неравностойно положение и за децата в алтернативна грижа. Това е важно в момент, когато обучението се провежда онлайн, но също и в периода след кризата с Ковид-19, когато ще продължи работата по модернизиране и дигитализация на образователния процес.

8. Да гарантират, че социалните услуги и тези за закрила и благополучие на детето са включени в списъка с основни услуги по време на пандемията

Много държави са изготвили списък с основни услуги (като: здравни, за обществена безопасност и основно функциониране на обществото), които продължават да работят по време на пандемията. Някои важни професии от социалния сектор (напр. социални работници, детегледачи, работещи в общността и доброволци в общността) бяха изключени от списъците с основни услуги по време на Ковид-19, подкопавайки по този начин осигуряването на закрила и грижа за децата на национално ниво. Тези услуги са жизненоважни за подкрепа на семействата в нужда и за предотвратяване на ненужното настаняване на деца в грижа, което в много държави реално означава предотвратяване на тяхното институционализиране.

9. Да дадат приоритет на подкрепата за семейства в нужда и укрепване на системите за закрила на детето, в периода на възстановяване след кризата

Докато държавите бавно вдигат ограничителните мерки и планират след кризисно възстановяване, от особено значение е да се направи равностойна за въздействието на мерките свързани с Ковид-19 и да се планират дългосрочни стратегии в подкрепа на най-засегнатите сектори и групи. Поставените от пандемията предизвикателства могат да бъдат превърнати във възможност за изграждане на по-силни и гъвкави социална системи и система за закрила на детето. Това трябва да включва:

- **Изготвяне на оценка за влиянието на Ковид-19** върху системите на закрила и нуждите на семействата.

- **Изготвяне на план за действие в извънредни ситуации за бъдещи кризи:** той следва да включва силен акцент върху посрещане на нуждите на най-уязвимите групи деца и семейства, без дискриминация. Трябва също да се планират обучения за персонала, недостиг на персонал и да се подчертае важноста на социалния сектор в дългосрочен план, като се промотира развитието и осигуряването на услуги в общността в съответствие с нуждите от по-висока здравна защита.

- **След като бъде създадена адекватна подкрепа за семействата и алтернативна грижа от семеен тип, да се въведе мораториум, с който ще се сложи край на настаняването на деца в институции:**

Там, където системите са интегрирали децата в семействата и в общностите им, да се направят индивидуални оценки и планове за всяко дете, за да се прецени дали настаняването е безопасно и подходящо. Да се предотвратят нови настанявания на деца в институции и да се гарантира, че няма да се създават нови институции в отговор на кризата.

- **Разработване на стратегия и осигуряване на ресурси за реформа на системата на грижа** и създаване на план как да се увеличи подкрепата за деца, така че семействата, общностите и услугите да бъдат по-силни и устойчиви.

10. Да осигурят достатъчно финансиране

Услугите за подкрепа имат увеличени разходи свързани с кризата (лекарства, предпазни средства и разходи за персонал). Доставчиците на услуги също променят начините си на работа (напр. онлайн подкрепа), като това не винаги се признава от договорите им. Някои граждански организации се включват, за да подкрепят маргинализираните общности, включително деца без документи, чиито потребности иначе остават незадоволени. Трябва да се осигури допълнително финансиране за справяне с тези промени.

Снимка: „Надежда и домове за децата“

Ляво
Михай и сестра му Амелия били разделени, когато семейството им нямало къде да живее. Сега те имат сигурен, постоянен нов дом и могат да продължат да растат заедно.

Долу
Георги прекарва първите шест месеца от живота си сам в креватче в детски дом. Екипът на „Надежда и домове за децата“ в България помогнаха той да се събере отново с родителите си.

Снимка: „Надежда и домове за децата“

3. Какво може да направи ЕС?

През последните няколко години ЕС направи сериозни стъпки, за се откаже от институциите и да подкрепи развитието на приемна грижа и грижи в общността. От стратегическо значение е да се гарантира, че постигнатият напредък няма да бъде загубен в резултат на Ковид-19.

Ние призоваваме ЕС да:

1. Координира диалога между държавите членки

Във връзка с координиране на политиките и координиране на европейските фондове, ЕС управлява органи като Комитета за социална закрила, Работната група на Съвета „Структурни мерки“ и т.н. Тези органи следва да бъдат мобилизирани, за да се засили диалога с държавите членки и да се насърчи един по-координиран подход, например чрез **създаване на работна група, която да координира мерките по закрила на детето в контекста на пандемията.**

2. Да интегрира нуждите на уязвимите деца и семейства в риск в бъдещите политики на ЕС

Бъдещите политики на ЕС трябва да се фокусират върху подобряване на закрилата на уязвими деца и семейства по време на извънредни мерки и възстановителната фаза. Правата и потребностите на децата в риск от разделяне със семействата им, децата в алтернативна грижа (включително децата в институции), и младите хора напускащи системата на грижа трябва да бъдат съгласувани в следните политики:

- Стратегия за правата на детето
- Предложение за европейска „Детска гаранция“
- План за действие по прилагане на „Европейски стълб за социалните права“
- План за действие по интеграция и приобщаване
- Стратегия за хората с увреждания
- Инициатива за равенство и приобщаване на ромите
- Конференция за бъдещето на Европа
- Нов пакт за миграцията и предоставянето на убежища

3. Да използва фондовете на ЕС, за да укрепи системите за закрила на детето

От пакета „Инвестиционна инициатива в отговор на коронавируса-плюс“³ до пакета за „Глобален отговор на ЕС“⁴, няколко фонда са на разположение на правителствата, за да посрещнат **непосредствените нужди свързани с пандемията от Ковид-19.** Държавите членки и партньорските страни трябва да бъдат насърчени да използват тези средства, за да укрепят системата за грижи и да се справят с неотложните потребности на най-уязвимите деца и семейства. **Фондове, които предварително са отделени за деинституционализация не трябва да се пренасочват.**

Освен това, препоръчваме ЕС, държавите членки и партньорските страни да включат приоритетно **реформата на системите за закрила на детето и системите на грижа** при програмиране на еврофондовете за периода 2021-2027. Фондовете на ЕС трябва да се използват за развиване на широка гама от семеен тип услуги и услуги в общността, както са посочени в „Чеклист“ разработен от Европейската работна група по деинституционализация и „Надежда и домове за децата“⁵ и в съответствие с Конвенцията на ООН за правата на детето, Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания и Насоките на ООН за алтернативната грижа за деца.

Снимка: „Лумос“

От друга страна, фондовете на ЕС трябва да се използват и, за да се гарантира, че непридружените деца, деца мигранти, бежанци и търсещите убежище деца имат достъп до семеен тип грижа и услуги в общността, които са част от националните системи за закрила на детето. Също толкова важно е ЕС да продължи да гарантира, че **всички фондове на ЕС изключват инвестиции в ремонта, строежа, обновяването или разширяването на институции.**

Горе
Мама Мария среща малката Мария в резидентна услуга, когато тя е само на осем. Решава да стане приемен родител на Мария, която е с церебрална парализа - грижи се за нея и я възпитава., за да е сигурна, че един ден тя ще може да живее самостоятелно.
Снимки: авторско право ©2019 Home Vox Office, Inc. Снимка: Брендън Банън

Изготвянето на този „Призив за действие“ беше координирано от „Надежда и домове за децата“ и „Лумос“ и подкрепено от следните организации:

Източници

- 1 Изготвен от междуведомствена работна група, координирана от *Better Care Network*, Алиансът за закрила на детето при хуманитарни действия и УНИЦЕФ.
- 2 „Общите европейски насоки за преход от институционална грижа към грижа в общността“ дефинират институциите за деца „като резидентни заведения, които не са изградени около нуждите на детето, не създават среда близка до семейството, и проявяват типичните характеристики за институционалната култура (загуба на индивидуалност, строга рутина, групово отношение, социална дистанция, зависимост, липса на отчетност, и т.н.)“.
- 3 https://ec.europa.eu/regional_policy/en/newsroom/news/2020/04/04-02-2020-coronavirus-response-investment-initiative-plus-new-actions-to-mobilise-essential-investments-and-resources
- 4 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_604
- 5 Чеклист, който да гарантира, че мерките финансирани от ЕС допринасят за независим живот като развиват и гарантират достъп до семеен тип услуги и услуги в общностите, https://deinstitutionalisationdotcom.files.wordpress.com/2019/11/eeg_checklist_onlineoffice.pdf